
NAGANO 1998: lepší než revoluce

NAGANO 1998: lepší než revoluce

PROČ HOKEJ HÝBE ČESKOU SPOLEČNOSTÍ A MĚNÍ DĚJINY

V ten studený únorový den před deseti lety vyšel národ do ulic. Statisícový dav křepčil v centru Prahy, desítky tisíc lidí v menších městech. Dodnes je to největší srocní lidu od listopadu 1989. Všelidové veselí nezpůsobila volba prezidenta ani vstup do Evropské unie. To jen hokejisté vyhráli olympijské hry v Naganu.

Přepište dějiny! Česká republika vyhrála zimní olympijské hry v ledním hokeji, „křičel do mikrofonu v posledních vteřinách památného finále proti Rusku televizní komentátor Robert Záruba. Ani autor těchto slov tehdy nejspíš netušil, jak budou prorocká. Olympijský úspěch hokejistů je i po letech vnímán jako jeden z nejsvětějších okamžiků novodobých českých dějin a příběh „zlatých chlapců z Nagana“ se pro mnohé stal symbolem národní hrdosti.

A na rozdíl od roku 1989, kdy pro některé přišlo „vystřízlivění“ a „kocovina“, na triumf hokejistů zůstaly jen hezké vzpomínky.

„Jedno takové vítězství vydá za mnoho hodin občanské nauky, protože tak nenápadně a nenásilně vychovává k hrdosti na zemi, ve které žijeme,“ napsaly v komentáři den po vyhraném finále Hospodářské noviny. Proč se ale symbolem českého úspěchu stal právě hokej?

„Hokej je populární, protože ho prostě hrajeme dobře,“ je přesvědčen Robert Záruba. Mnohem těžší je podle něj odpovědět na to, proč se u nás rodí tolik skvělých hráčů. „Vlastně celou svou kariéru se snažím přijít na to, proč je hokej tak úspěšný zrovna v zemi, která má míň hal s umělým ledem než kanadské Toronto. Neexistuje na to jednoznačná odpověď, ale každopádně to trvá už velmi dlouho. Nejméně od třicátých let, kdy lidé hlali rozhlasové reportáže Josefa Lauferu. Jedním z mnoha důvodů je určitě to, že Češi umějí dobře improvizovat, a to je vlastnost, která je v hokeji nesmírně důležitá,“ je přesvědčen Robert Záruba.

Sraz na náměstí ve čtyři ráno

Olympijské hokejové klání v Naganu odborníci už před jeho startem začali nazývat turnajem století. Nejslavnější hokejová liga, kanadskoamerická NHL, poprvé v historii přerušila svůj kolotoč, v barvách národních týmů se tak mohli objevit ti skutečně nejlepší hráči z celého světa včetně největší legendy Wayne Gretzkeho. A Češi všechny dokázali porazit!

Už to by samo o sobě stačilo na pořádné oslavy, euforii navíc zdatně přizívoval i obrovský zájem zahraničních médií. Česko nebývá příliš často pupkem světa, ale ve dnech bezprostředně po hokejovém finále se jím stalo. Například New York Times na titulní straně otiskly velký portrét českého týmu a v komentáři napsaly, že „triumf v Naganu je pro český národ povzbuzením v době politické nestability a hospodářských potíží“. Situace v zemi tou dobou totiž vůbec nebyla dobrá. Česká republika prožívala první velkou krizi od rozdělení se Slovenskem. Krátce předtím padla Klausova vláda a do čela vlády se postavil bankéř Josef Tošovský. Snad všechny politické strany pracně vysvětlovaly své finanční skandály a lidé měli – podobně jako dnes – politiky a zejména jejich aktérů plné zuby. Vítězství hokejistů jim tak poskytlo vítanou příležitost, jak z reality aspoň na chvíli uniknout. Finále proto sledoval bezmála celý národ, a kdo se nemohl zrovna dívat na televizi, mohl se aktuální stav zápasu dozvědět v tramvaji nebo autobuse, kde ho řidiči hlásili hned po názvu stanice. Mnoho fanoušků vyrazilo finále sledovat do restaurací nebo na některé z pláten, která vyrostla na náměstích mnoha měst.

„Zápas začínal v šest, ale my jsme byli na Staroměstském náměstí už od čtyř hodin ráno,“ vzpomíná sedmačtyřicetiletý fanoušek z Mladé Boleslavi, který je mezi příznivci hokejové Slavie známý pod přezdívkou Kawa. „Stáli jsme na náměstí a fandili, svačinu, kafe a šampaňské v batohu. Někteří vylezli na baráky, na římsy do prvního patra, kde stáli celé utkání. Nechápal jsem, že nespádl,“ říká muž, pro kterého byly chvíle po závěrečném hvizdu prý jedny z nejhezčích v životě. „Bylo to úžasné, pocit absolutního štěstí. Asi nejlíp se ale stejně měli bezdomovci. Všichni lidé byli po zápase šťastní, tak jim dávali načaté krabíčky cigaret nebo peníze. Sám jsem tam jednomu dal padesátku na pivo,“ vzpomíná Kawa. Na Václavském náměstí slavil šestatřicetiletý podnikatel Petr Diviš z Prahy. „Jak to jen popsat... Asi jako nezřízené veselí. Pusy od úplně neznámých holek létaly na všechny strany, každý druhý měl v ruce láhev šampaňského a stíkal na všechny lidi kolem. Po Václaváku kroužila pořád dokola kolona aut, lidé vyklonění z okének mávali vlajkami, další leželi na střechách nebo na kapotách. Bylo to něco neuvěřitelného,“ vzpomíná Petr Diviš, který se na Václavské náměstí

vypravil nejen po Naganu, ale pokaždé, když Češi získali titul mistrů světa. „Taky to bylo dobrý, ale Nagano se už nikdy neopakovalo. Ty skvělé pocity, ta radost, když se dav lidí vydal přes Karlův most až na Hrad. V některých chvílích to skoro připomínalo revoluci. Jenže v roce 1989 bylo z toho davu cítit spíš očekávání, po Naganu nadšení vypuklo už naplno.“ Hašek na Hrad!

Zájem o vše týkající se hokeje byl po českém vítězství vskutku nevídaný. Vždyť hned čtyři celostátní deníky, MF Dnes, Slovo, Lidové noviny a Blesk, se rozhodly vydat v neděli, jen několik hodin po finále, zvláštní hokejové noviny. V největším nákladu vyšla MF Dnes, která vrhla do prodeje 95 tisíc výtisků dvanáctistránkového speciálu za jednu korunu. Také televizní vysílání trhalo rekordy. Přímý přenos na ČT1 zprostředkovávající přilet hokejistů z Nagana do Prahy, jejich přijetí prezidentem republiky a uvítání na Staroměstském náměstí je dodnes historicky nejsledovanějším pořadem České televize – nenechalo si ho ujít 4 661 000 diváků, tedy téměř polovina národa.

Největší hrdinové ale pochopitelně byli hokejisté, které po přiletu vítaly plné ulice lidí. Robert Záruba byl jeden z mála, kdo si jejich triumfální jízdu městem mohl vychutnat s nimi.

„Cesta autobusem projíždějícím Prahou byla jako ve filmu. Celou dobu jsem pozoroval ty neuvěřitelné davy lidí, kteří se při průjezdu autobusu za každou cenu snažili upoutat pozornost hokejistů. Vybavuji si třeba tři chlápky na Evropské třídě. Dva nesli kánoe, ve které seděl třetí a pádloval nad hlavami ostatních lidí. Museli tam s tou lodí stát pěkně dlouho a to všechno jen kvůli deseti vteřinám, než kolem nich hokejisté projeli.“

Jestli se čeští hokejisté stali v očích většiny národa hrdiny, kult nejlepšího z nich, brankáře Dominika Haška, dosáhl přímo nadpozemských rozměrů. Ulicemi zněl pokřik Hašek je bůh! Obrovskou popularitu asi nejlíp vystihuje zpráva vydaná 22. února 1998 Českou tiskovou kancelář: „Prezident Václav Havel dnes nabídl gólmánovi českého olympijského hokejového mužstva Dominiku Haškovi, že mu uvolní prezidentský úřad, neboť nadšení čeští, moravští i slezští fanoušci skandují po ulicích Hašek na Hrad!“

V anketě o největšího Čecha skončil Hašek o sedm let později na 73. místě, mezi prezidentem Ludvíkem Svobodou a králem Janem Lucemburským.

Naganský triumf se odehrál v neděli ráno našeho času. Na stejný den měla naplánovaný svůj sjezd Unie svobody a volil se její první předseda. Stal se jím Jan Ruml, ale musel si počkat – všichni delegáti i přítomní novináři se od rána koukali v televizi na finále. Ruml vzápětí hokejistům poslal blahopřejný telegram s dovětkem, že nechybělo mnoho a předsedou Unie se nestal on, ale Dominik Hašek.

Určitě také není náhodou, že v následujících několika letech matriky zaznamenaly neobvyklý zájem o jméno Dominik. „Dva roky po Naganu se mi narodil syn, a když jsme mu vybírali jméno, také jsme uvažovali o Dominikovi. Nakonec vyhrál David, a když jsem pak později ve školce viděl, kolik je tam Dominiků, byl jsem docela rád,“ říká Petr Diviš.

Hymna za 400 tisíc

Sláva hokejistů se tehdy vskutku dotýkala hvězd. A jak už to bývá, okamžitě se našlo mnoho takových, kteří se do jejího lesku rádi postavili. Nejvíce byl vidět Michal David: na Staroměstské náměstí se vrátil v plné parádě, s písní nazvanou Správněj tým, kterou složil přímo pro vítězné hokejisty.

„Samozřejmě že se hned v novinách vyrojily negativní kritiky. Prý jsem se jen přižívoval na něčí slávě. Ale já si to nevymyslel. Už před semifinále mě oslovili zástupci hokejového svazu a hlavního sponzora, jestli bych pro tým nenapsal vítěznou hymnu. Vybrali si mě proto, že si moje písničky kluci hráli v šatně, a já bych byl blázen, kdybych odmítl,“ vysvětluje dnes Michal David. „Písničku jsem udělal za tři dny. S textařem jsme tehdy dohromady dostali 400 tisíc, ty jsme samozřejmě ještě museli zdanit.“

Dav Michala Davida nevypískal, průměrnému popěvku naopak v euforii aplaudoval. A když vrávorající hokejisté vyzdvihli zpěváka na svá mohutná ramena, byl král socialistických diskoték rázem jedním z nich.

„Mému comebacku to určitě pomohlo.

Tenkrát mě zastavovaly v ulicích i vlasatý máničky, který mě jinak dvakrát nemusí. Zdravily mě s tím, že když mě berou hokejisti, tak mě budou brát taky,“ vzpomíná zpěvák, který se s některými hokejisty prý stýká dodnes.

S davem v zádech

Ve sportu ale možná ještě víc než jinde platí přísloví Všechna sláva polní tráva. Stačí pár neúspěchů a ti samí, kteří před několika měsíci vzývali své idoly, jim nepokrytě nadávají. Svě ví i Dominik Hašek, ze kterého se v roce 2003 stal ze dne na den málem nepřítel hokejových fandů číslo jedna. Při zápase ligy hokeje na kolečkových bruslích neudržel nervy a po jednom ze soubojů napadl protihráče, kterému zlomil nos a zhmoždil krční páteř. A stejně jako Nagano to opět řešil celý národ.

„Hokej a jeho aktéři jsou u nás předmětem obdivu a hrdosti, ale pouze tehdy, když se daří. Lidé se velmi rádi identifikují s tím, kdo je úspěšný, a to zejména tehdy, když úspěch mohou prožívat, ale sami se na něm nemusí nijak podílet,“ vysvětluje Pavel Slepíčka, sportovní psycholog z Fakulty tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy. A nejde jen o hokej. To samé vidíte i ve fotbale, ale v podstatě každý sport je velmi nabitý emocemi,“ dodává psycholog. Upozorňuje, že v určitých etapách politického vývoje má sport schopnosti způsobit davovou reakci, která pak skutečně může velmi výrazně ovlivnit dějiny. „Už v byzantské říši, kdy se fandilo vozatajským stájím, docházelo mezi jejich příznivci k velmi silným střetům. Jeden z nich pak dokonce vyústil ve svržení císaře.“

Sportovní zápas výrazně ovlivnil i dějiny Československa. Stalo se tak v roce 1969 a za vším byl, jak jinak, hokej. Na březnovém mistrovství světa československá reprezentace dvakrát porazila Sovětský svaz. A po okupaci v srpnu 1968 to snad lidé ani nemohli vzít jinak, než jako pomstu. K tomu vydatně přispěli i hokejisté, kteří odmítli Sovětům po utkání podat ruce a někteří si přelepili hvězdy ve státním znaku na dresech. „Poslali jste na nás tanky, dostali jste čtyři branky,“ vlály transparenty na Václavském náměstí. V tehdejší atmosféře stačilo, aby provokatéři z řad StB rozbili dlažebními

kostkami výlohu sovětské letecké společnosti Aeroflot a rozvášněný dav pochopitelně kancelář nenáviděného nepřítele vyplnil. Krátce nato rezignoval Alexander Dubček a nastoupil Gustav Husák. Začala normalizace.

HOSANA, MÁME OPERU S HAŠANEM „Dyt' vlastně nic neumí! Jen honit vdolek gumy,“ pějí nepřejícní zřízenci, kteří pro vracející se „zlaté hochy“ natahují červený koberec. Jsme ve Stavovském divadle a víc než dvě století poté, co tu Mozart dirigoval Dona Giovanniho, se na stejném jevišti inscenuje hokej. „Hosana, máme Hašana,“ zní v opeře Nagano (premiéra 8. dubna 2004), která se vrací k olympijskému úspěchu. Nejde ale o nacionální patetickou oslavu; za dílem s podtitulem opera o třech třetinách a prodloužení totiž stojí Jaroslav Dušek, skladatel Martin Smolka, výtvarník Bořek Šípek a režisér Ondřej Havelka. Ti svoje Nagano nazývají jevištní fantazií, která s respektem připomíná sportovní úspěch a zároveň si neodpustí dloubnutí do národní hrdosti a operního patosu. Ústřední postavou je brankář Milan Hnilička, který v Naganu nevstoupil na led a při medailovém ceremoniálu na něj omylem zapomněli... „Správný český hrdina,“ říká Jaroslav Dušek. Své libreto poskládal z citoslovcí, skandování, hokejové hatmatilky i čínské filozofie a na konci díla nechal o místo na Hradě bojovat Dominika Haška s Jaroslavem Haškem – aby nakonec zvítězil Švejk. Netradiční téma zajistilo opeře dobrou reklamu a občasně výtky vzaly zasvě hned po premiéře: většina kritiků se shodla, že Nagano má hudební i dramatické kvality, vyzdvihovaly se pěvecké výkony, umění tanečníků break dance (viz snímek nahoře) i režijní nápady při inscenování zápasu s Ruskem. Psalo se, že Nagano není zázrakem, ale svébytným pokusem o moderní operu v jinak tradičním repertoáru Národního divadla. Diváci, kteří zatím nestihli žádné z 15 představení, mohou do Stavovského divadla zajít až zase příští rok v lednu a únoru. A při vzpomínce na Nagano si spolu s pěvci zakřičet: Do re mi fa sol la si góóó! JŠ